

Posudek oponenta disertační práce

Studentka : Mgr. Radka Bužgová

Název práce: SOCIÁLNÍ, ZDRAVOTNÍ A ETICKÉ ASPEKTY TÝRÁNÍ,
ZNEUŽÍVÁNÍ A ZANEDBÁVÁNÍ SENIORŮ V ÚSTAVNÍ PÉČI

Školitel: doc. PhDr. Kateřina Ivanová, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.

Aktuálnost zvolené problematiky

Autorka zvolila velmi aktuální téma, kterým se zabývají odborníci v Evropě a ve většině vyspělých zemí světa. Problematika tzv. institucionálního násilí je však v ČR diskutována teprve v posledních letech a její řešení vyžaduje dlouhodobé sledování a vzdělávání zaměstnanců. Téma je i z důvodu možných negativních dopadů na společnost obecně společensky velmi potřebné. Konkrétní výstupy z disertační práce mohou být užitečné nejen pro samotné zaměstnance v institucionálních zařízeních pečujících o seniory, ale především pro podporu celostátní diskuse odborníků k návrhu národní politiky „Sledování nežádoucích událostí v lůžkových zdravotnických zařízeních následné péče“ a rovněž pro všechny, kteří se zabývají profesionálním poradenstvím a prevencí násilí. Autorka v teoretické části práce správně poukazuje i na aktuální společenské změny, kde právě senioři tvoří zvláštní rizikovou skupinu. Oceňuji především skutečnost, že předložená práce směřuje do oblasti teorie, praxe a výzkumu. Zpracování disertační práce přineslo autorce erudici, výzkumné zrání a věřím, že i poznání důslednosti a doložitelnosti.

Stanovené cíle doktorské disertační práce

Teoretická část tvoří 40 stran z celkové 118 stránkové práce. Oddíly teoretické části korespondují s výzkumnou otázkou, hlavním cílem práce a dílčími cíli (s. 41). Cíle práce jsou jasně definovány. Pět kapitol teoretických východisek má přehlednou a jasnou strukturu, kde se mimo jiné autorka zabývá objasněním pojmů v oblasti stáří, stárnutí a popisuje problematiku institucionální péče o seniory v ČR. Dále navazuje rozsáhlá kapitola poskytující přehled o formách, rizikových faktorech a o současných poznatcích špatného zacházení s osobami v zařízeních pro seniory. Jedná se především o základní deskriptivní popis, autorka využila dostatečný počet zdrojů, včetně zahraničních. Hypotézy k ověření si autorka si nestanovila.

Byl zvolen kvantitativní (454 respondentů) a kvalitativní (28 respondentů) typ výzkumů, tuto volbu lze jasně ocenit a považovat za adekvátní. Na s. 42 Metodika výzkumu a dále (osobně bych volila název Metodologie) autorka popsala použité metody. Prezentované výsledky jsou zpracovány I. tříděním dat a II. tříděním dat - použitím statistických metod. Oceňuji srozumitelnost a přehlednost při podávání výsledků, zpracování výsledků je přehledné a logicky strukturované. Výsledky jsou interpretovány poctivě s oporou o získaná data.

Po formální stránce je práce přehledná a jasně strukturovaná. Text je podán stylisticky velmi dobře a obsahuje minimální množství překlepů. Grafická úprava a přehlednost práce je na velmi dobré úrovni. Citační normy jsou až na výjimečné případy dodrženy.

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci

Předložená disertační práce řeší problematiku institucionálního násilí na seniorech je zejména přínosná pro ošetrovatelskou a pedagogickou praxi. Je pilotní sondou do současného stavu sledování zmíněné tematiky. Praktickým výstupem jsou sociotechnická doporučení, která autorka uvádí v 6. kapitole, kterou lze celou považovat za těžiště celé práce.

Doporučuji z předložené disertační práce zpracovat studijní text i distančního charakteru (s uvědoměním si požadavků cílové skupiny, pro kterou může být text určen).

DP představuje dobré metodologické a teoretické zvládnutí problematiky definované v názvu práce a také praktickým přínosem na otázky, které řeší. Design výzkumu (úkoly, cíle, popis metody aj.) je jasný, srozumitelný, což tvoří práci celkově přehlednou. Po formální stránce je práce přehledná a jasně strukturovaná. Text je podán stylisticky velmi dobře. Grafická úprava a přehlednost práce je na velmi dobré úrovni. Citační normy jsou dodrženy.

Autorka v disertační práci prokázala schopnost práce s odbornou literaturou (i zahraniční) a se statistickými nástroji. Z teoretické i empirické části vyplývá, že se autorka s problematikou práce velmi dobře seznámila. Oceňuji zařazení subkapitoly 5. 4. Limity studie.

Připomínky posuzovatele, otázky k obhajobě

Může autorka upřesnit sběr dat?

- Jaká byla časová náročnost sběru dat? Vyjádřete se k metodám výběru souboru respondentů.
- Zúčastnila se autorka vlastního šetření?
- V případě, že ano - jaké další informace získala autorka přímým pozorováním v zařízeních, resp. při rozhovorech s respondenty?
- Jakých statistických metod (stat. program, stat. testy) bylo v práci použito?

Jakým způsobem byly ve sledovaných institucích využity zjištěné výsledky? A jak Vy sama využijete poznatků z výzkumných šetření pro svou profesi?

Jaké jsou možnosti v osvětové, even. výchovné, even. poradenské práce při prevenci institucionálního násilí?

Jaké doporučení byste dala vedoucím pracovníkům k možnému snížení násilí v zařízeních pro seniory?

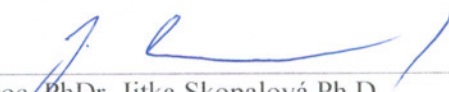
ZÁVĚR:

Práce splňuje požadavky na disertační práci, doporučuji předloženou práci k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu udělení titulu Ph.D.
Autorce přeji mnoho úspěchů v další vědecké práci.

Datum:

V Olomouci 11. května 2009

Podpis:

Doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.

Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP Olomouc

Posudek oponenta disertační práce

Student : Mgr. Radka Bužgová

Název práce: *Sociální, zdravotní a etické aspekty týrání, zneužívání a zanedbávání seniorů v ústavní péči.*

Školitel: doc. PhDr. Kateřina Ivanová, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Jana Marečková, Ph.D.

Hodnocení

Aktuálnost zvolené problematiky

Téma disertační práce bylo zvoleno velmi nosně a v návaznosti na výsledky dosud publikovaných prací a dle aktuálních potřeb zdravotnického sektoru u nás. Téma bývá často tabuizováno a ne vždy je předmětem prioritního zájmu manažerů. K účelným opatřením ve zdravotnické praxi je zapotřebí validních a relevantních výstupů seriózních studií. Takovouto studií předložená práce je.

Odborné poznatky získané rešerší dostupných zdrojů českých a zahraničních autorů k tématu předložila autorka přehledně, faktograficky seriózně a za dodržení citačních parametrů v rámci úvodní a teoretické části disertační práce.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů)

Formulaci zkoumaného problému, hlavní cíl i dílčí cíle práce doktorandka předkládá smysluplně, účelně a přehledně. Praktickou část disertační práce rozdělila na pilotní kvantitativní studii, kterou za užití fenomenologické analýzy nastolila několik významových dimenzí aplikovaných v navazující studii kvantitativní. Pro výzkumné otázky formulovala hypotézy statistické analýzy dat. Výsledky uvádí v přehledných, vždy k dílčímu tématu souborných tabulkách. Výstupy užití statistických metod a komentář k nim prokazuje důkazy k přijetí či nepřijetí nastolených hypotéz.

Cíle práce byly splněny a výstupy precizně doloženy v podkapitolách s výsledky.

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci

Mezi důležité poznatky patří doložení existence týrání na zkoumaných pracovištích, mezi nosné výstupy disertační práce patří popis výskytu frekvence, forem i příčin týrání, zneužívání a zanedbávání seniorů v DPS Moravskoslezského kraje. Získané poznatky autorka implementovala v návrhu doporučení pro praxi.

Podnětnými výsledky výzkumu v oblasti rozsahu týrání klientů jsou konstatování, že:

- rozsah týrání zaměstnanců klienty byl z výpovědí klientů i zaměstnanců nižší než rozsah týrání klientů zaměstnanci,
- rozsah týrání klientů zaměstnanci přímé péče byl větší, než bylo předpokládáno
- hodnocení rozsahu týrání se u zaměstnanců a klientů výrazně lišilo,
- klienti se na týrání klientů podílí častěji než zaměstnanci přímé péče.

K výsledkům šetření v oblasti forem týrání klientů patří potvrzení faktu, že se zaměstnanci četněji podílejí na psychickém týrání, než na jeho dalších formách a vyvrácení předpokladu o podílu rodinných příslušníků na finančním zneužívání klientů.

Při studiu příčin týrání v domovech pro seniory byla analogicky s výsledky zahraničních autorů rozpoznána realita, že hrubost není zaměstnanci předem aktivně promyšlená, ale že vychází z hluboce stresující práce, způsobené nedostatečným počtem zaměstnanců, nedostatkem času na jednotlivé úkony, interpersonálními konflikty a agresí některých obyvatel domova či jejich rodin.

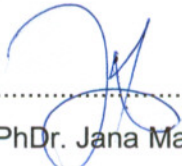
Připomínky

Realizovaný a disertační práci předložený výzkum jistě generuje mnoho dalších výzkumných otázek. Doporučuji autorce jejich vypracování.

ZÁVĚR

**Disertační práci doporučuji k obhajobě
a navrhuji studentce udělit titul Ph.D.**

v Olomouci, dne 24. dubna 2009

.....
doc. PhDr. Jana Marečková, Ph.D.

Posudek oponenta disertační práce

Student : Mgr. Radka Bužgová

Název práce: Sociální, zdravotní a etické aspekty zneužívání a zanedbávání senioru v ústavní péči

Školitel: doc. PhDr. Kateřina Ivanová, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Katarína Žiaková, PhD.

Vlastní hodnocení

Aktuálnost zvolené problematiky

Posudzovaná práca predstavuje originálnu a vysoko aktuálnu tému. Stárnutie populácie sa stáva celosvetovým problémom 21. storočia. V súvislosti s tým sa začína v zahraničí posledných 20 rokov, v SR a ČR skôr sporadicky venovať pozornosť fenoménom spojeným so stárnutím, starobou, domácou a inštitucionálnou starostlivosťou, ako sú aj napríklad rôzne formy týrania. Oceňujem, že kandidátka siahla po téme a problematike, ktorú môžeme v súčasnosti označiť ako opomínanú až okrajovú, ale na druhej strane aj ako významnú.

Stanovené ciele doktorskej disertační práce (splnění cílů)

Cieľom práce bolo poukázať na problém týrania, zneužívania a zanedbávania seniorov v rezidenčných zariadeniach a to zo strany zamestnancov, rodinných príslušníkov i samotných klientov. Autorka jasne vymedzila a definovala základné pojmy, v kontexte s nimi precízne stanovila hlavný cieľ a čiastkové ciele práce. Vzhľadom k charakteru skúmanej problematiky pokladám za vhodný výber metód pre spracovanie praktickej časti.

V dizertačných prácach sa nestretávame často s kombináciou kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu. Zvyčajne sa v uprednostňuje kvantitatívny výskum pre rýchlejšie a jednoduchšie spracovanie.

Kvalitatívnou metódu si autorka vytvorila podklad pre tvorbu dotazníka *Nevhodného zaobchádzania*, teda identifikovala „sieť“, ktorá zachytáva a opisuje realitu v celku, kódovací

system a kategoriálny aparát. Spracovanie tejto časti bolo náročné na čas a vyžadovali od autorky hlboké poznatky z oblasti skúmanej problematiky.

Pre zber empirických údajov kvantitatívnou metódou, bola použitá technika rozhovoru, dotazníka, posúdenie sebestačnosti. Bolo by vhodné pre prehľadnosť uvádzať použité nástroje komplexne v prílohe pre lepšiu čitateľnosť ale i replikovateľnosť výskumu, napr. časť vyplnenie osobných charakteristík.

Kandidátka stanovila 11 hypotéz. Za jednotlivými skupinami hypotéz dokladá operacionálne definície, pričom nie vždy ide o jednoznačné vymedzenie - napr. str. 75 sprosté a necudné správanie.

Za nie celkom vhodné považujem v texte spojenie percentuálneho vyjadrenia a slovného vyjadrenia *...takmer všetci* respondenti 97 % boli ženy (str. 79), *nadpolovičná väčšina* 78%, viac než *jedna desatina* 14% (str. 80).

Nové poznatky, ktoré byly dosaženy v doktorské disertační práci – detailně popsat

Výsledky kvalitativního výskumu

Autorka identifikovala kategórie a podkategórie foriem nevhodného zaobchádzania a výskyt skúseností u jednotlivých skupín respondentov, ďalej príčin nevhodného zaobchádzania, prístup rodiny ku klientom, prístup rodiny k zamestnancom priamej starostlivosti a výskyt skúseností u jednotlivých skupín respondentov, prístup klientov k zamestnancom priamej starostlivosti, prístup klientov k ostatným klientom a výskyt skúseností u jednotlivých skupín respondentov.

Výsledky kvantitativního výskumu

Autorka zistila, že najčastejšími páchatelmi násilia, ktorých rovanko označili zamestnanci i klienti, sú samotní klienti. Ďalej zistila, že rozsah týrania klientov zamestnancami je väčší ako sa predpokladalo. Hodnotenia zamestnancov a klientov, týkajúce sa rozsahu týrania, sa výrazne líšili. Zamestnanci sa podieľajú najčastejšie na psychickom týraní. Často dochádza k obmedzovaniu rozhodovania a spoluúčasti na starostlivosti, porušovaniu súkromia, znižovanie dôstojnosti. Sexuálne, finančné zneužívanie a zanedbávanie starostlivosti sú najmenej udávanou formou týrania klientov. U zamestnancov sa potvrdil vzťah medzi syndrómom vyhorenia a týraním klientov. Významná sa ukazuje aj spokojnosť zamestnancov s pracovnými podmienkami. Ohrozenou skupinou sú klienti agresívni, nespokojní, dementní, so zníženou sebestačnosťou a s psychickými problémami.

Štruktúra práce ako je celku je zvolená vhodne a primerane k stanoveným cieľom.
Z formálneho hľadiska je text predkladanej dizertačnej práce spracovaný na požadovanej úrovni. Štýl práce je jasný, čitateľný a kultivovaný.
Súčasťou dizertačnej práce je i podkapitola Etické aspekty výskum a Limitácie studie.
Oceňujem ich zaradenie do práce ale ich obsah/spracovanie. Svedčí to autorkinej zrelosti v oblasti výskumnej práce.

Otázky do diskusie:

1. Autorka uvádza, v metodike kvantitatívneho výskum, že bolonáhodne vybrané jedno veľké zariadenie a jedno malá zariadenie. Aký postup pre náhodný výber bol použitý?
2. Vysvetlite prosím tvrdenie (s.44) „fenomenológia je založená na rôznych filozofických prístupoch“?
3. Pre hodnotenie sebastačnosti ste využili ADL (activities of daily living), ktoré ste prevzali z Bartelovej testu. Na základe akých kritérií ste vybrali Bartelovej test?
4. Hypotéza H1 a H2 nie sú vytvorené štandardným spôsobom. Ako ste dospeli k percentuálnemu vyjadreniumenej než 11%,....menej než 2%? Zdôvodnite ho.
5. Návrhy a opatrenia pre prax sú podrobné a rozsiahle. Nie sú však adresné. Poprosím doplniť informáciu o ich implementácii do praxe v rezidenčných zariadeniach.

ZÁVĚR

Dizertačnú prácu Mgr. Radky Bužgovej hodnotím celkovo pozitívne. Spĺňa a prekračuje základné kritériá kladené na takýto typ prác a považujem ju v mnohých ohľadoch za prínosnú. Odporúčam ju prijať k obhajobe a po jej úspešnej realizácii udeliť Mgr. Radke Bužgovej vedecko-pedagogickú hodnosť *Philosophiae doctor* (Ph.D.) v odbore: Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, mládeže, dospělých a seniorů.

Místo vypracování a datum: Martin, 22.4. 2009

Podpis: